

SISTEMUL NAȚIONAL DE BIBLIOTECI DIN REPUBLICA MOLDOVA: ANALIZA COMPARATĂ A RESURSELOR INFORMAȚIONALE (2017-2019)

**Margareta CEBOTARI,
specialist principal,**

Secția Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării, BNRM

Diversificarea ofertei informaționale are loc atât în baza resurselor informaționale tradiționale și digitale proprii, cât și în baza resurselor informaționale digitale ale altor instituții infodocumentare. Dat fiind faptul că bibliotecile digitale se află în etapa de constituire în Republica Moldova este foarte important de a menține și de a dezvolta în continuare colecțiile resurselor informaționale din Sistemul Național de Biblioteci atât în forma tradițional, cât și în cel electronic (8).

Deși în ultimii ani serviciile bibliotecii au evoluat și s-au extins mult după cadrul tradițional și bibliotecarii dezvoltă o gamă largă de servicii non-tradiționale, promovarea cărții și a lecturii rămâne nucleul și axa care ține pe verticală instituția bibliotecară. Deci, biblioteca înseamnă, în primul rând și mai întâi de toate, informație, carte, lectură și tot ce vine în ajutor cunoașterii (4).

Reieșind din aceste considerente, expuse de specialiștii în domeniu, resursele informaționale ale bibliotecilor nu-și pierd valoarea și importanța în cuantumul serviciilor informaționale realizate de Sistemul Național de Biblioteci (SNB) din Republica Moldova în scopul îmbunătățirii situației economice a societății, implicării în viața socială și culturală a comunităților servite.

Colecții

Colecțiile completează serviciile bibliotecilor și nu pot fi privite ca un scop în sine, decât dacă scopul lor primar constă în conservarea și prezervarea resurselor pentru generațiile viitoare. Relevanța colecțiilor față de necesitățile comunității locale este cu mult mai importantă decât dimensiunile acestora (2).

Situația resurselor informaționale din SNB este prezentată în raport comparativ a datelor statistice prezentate de biblioteci pentru anii 2017-2019, sintetizate de Centrul de

statistică și reflectate în rapoarte statistice centralizatoare privind activitatea Sistemului Național de Biblioteci în acești ani (5, 6, 7).

Tipuri de documente		2017	2018	2019
Cărți	u. m.	43.169389	47.776669	40.763873
Publicații seriale	u. m.	3.086844	4.188378	3.003440
Documente de muzică tipărită	u. m.	324699	552751	367660
Manuscrise	u. m.	116200	123049	204702
Documente audiovizuale	u. m.	135061	134257	131670
Documente electronice (CD, DVD)	u. m.	27.096774	27.165944	66013
Documente grafice	u. m.	177204	177129	186237
Brevete	u. m.	12.479004	12.480124	12.480952
Alte documente	u. m.	1.210284	1.274318	1.237335
Total	u. m.	87.711317	86.772325	58.441882
Din care în limba de stat	u.m.	24.153933	22.151025	23.592484
	%	27,5	25,5	40,4

Tabel 1. Structura colecțiilor SBN după tipuri de documente

Numărul de documente pe suporturi fizice disponibile în SNB la 01.01.2020 este de 58.441882 u.m. Scăderea considerabilă a numărului de unități materiale existente în colecțiile SNB în anul 2019 este motivată în nota explicativă care însoțește „Raportul statistic centralizator privind activitatea Sistemului Național de Biblioteci în anul 2019”: Biblioteca și Colecția de Arhivă (AGEPI) a produs o eroare în evidența colecției de bibliotecă, în anul 2019 eroarea a fost corectată, ținându-se cont de prevederile *SM ISO 2789:2015 Informare și documentare. Statistici internaționale de bibliotecă și a Notelor explicative pentru completarea formularului „Cercetare statistică anuală № 6-c – activitatea bibliotecilor”* (7).

Astfel, numărul total de reducere cu 28.230443 u.m. (!) a colecțiilor SNB, comparativ cu anul 2018, este constituit, în cea mai mare parte, din documente electronice (CD, DVD) – 270.99931 u.m. Dacă comparativ cu anul 2017, în anul 2018 s-a mărit numărul cărților cu 4.607280 u.m, iar a publicațiilor seriale cu 1.101534 u.m., prezintă îngrijorare scăderea, în

2019, comparativ cu anul 2018, a numărului de cărți – cu 7.002796 u.m. și publicații seriale – cu 1.184938 u.m.

Numărul populației din Republica Moldova este în descreștere continuă. Conform datelor preluate de pe site-ul Biroului Național de Statistică numărul populației în anii de referință a constituit: 2017 – 3.550900 persoane, 2018 – 2.998200 persoane, 2019 – 2.681700 persoane.

Calcululele efectuate în concordanță cu acești indicatori demonstrează că în anii de referință a crescut numărul de cărți pe cap de locuitor, existente atât în colecțiile SNB, cât și în colecțiile bibliotecilor naționale și BPT (cumulativ).

	Cărți (u.m.)	Cărți per capita
2017	43.169389	12,1
2018	47.776669	15,9
2019	40.763873	15,2

Figura 2. Cărți per capita în colecțiile SNB

Conform recomandărilor IFLA/UNESCO pentru bibliotecile publice: colecțiile de bază trebuie să conțină 1,5-2,5 cărți per capita. Indicatorii relaționali din tabela de mai jos demonstrează corespunderea, din plin, a colecțiilor bibliotecilor naționale și BPT acestor recomandări.

	Cărți (u.m.)	Cărți per capita
2017	14875785	4,9
2018	14648052	4,9
2019	14510637	5,4

Tabel 3. Cărți per capita în colecțiile bibliotecilor naționale și BPT

Achiziții

Orientarea generală a activității de dezvoltare a colecțiilor dintr-o bibliotecă se bazează pe anumite decizii inițiale, care stau la baza formării liniilor generale ale politicilor de achiziții. În baza acestor politici urmează procesele de modelare și dezvoltare a resurselor informaționale ale bibliotecilor (3).

Achiziționarea diverselor tipuri de documente în scopul dezvoltării colecțiilor trebuie realizată în raport cu preferințele și motivațiile utilizatorilor pentru informare și lectură, impuse, la rândul lor, de specificul și modernizarea dezvoltării sociale și economice din cadrul comunităților în care utilizatorii își desfășoară activitatea.

Tipuri de documente		2017	2018	2019
Cărți	u. m.	1.230796	744593	611338
Publicații seriale	u. m.	85020	91559	91103
Documente de muzică tipărită	u. m.	1154	1071	1151
Manuscrise	u. m.	2944	2436	2452
Documente audiovizuale	u. m.	1443	707	1299
Documente electronice (CD, DVD)	u. m.	71473	70070	2143
Documente grafice	u. m.	1360	1407	1823
Brevete	u. m.	851	1094	461
Alte documente	u. m.	2594	2537	10009
Total	u. m.	1.397627	914260	721464
Din care în limba de stat	u.m.	970247	594394	496985
	%	69,4	65	68,9

Tabel 4. Situația achizițiilor anuale de documente în SNB

Diminuarea achizițiilor anuale de documente pe suporturi fizice în colecțiile SNB este evidentă. Achizițiile din anul 2019 reprezintă 52 % față de achizițiile anului 2017 și 80% față de anul 2018. Conchidem, totuși, o tendință de creștere a numărului de achiziții anuale, care poate continua prin efortul bibliotecilor de a convinge organele decidente de alocarea resurselor financiare suficiente dezvoltării colecțiilor. Structura achizițiilor în colecțiile SNB după tipuri de documente reflectă scăderea anuală a numărului de cărți și documente electronice. În același timp se menține aproape de nivelul anului 2018, și a crescut față de anul 2017 achiziția de publicații seriale. Un indicator bun este și creșterea procentului de achiziție a documentelor în limba de stat.

Pentru a cunoaște și a fi mai aproape de nevoile informaționale ale utilizatorilor bibliotecile trebuie să fie în contact continuu cu ei, utilizând diverse forme și metode de

comunicare, cum ar fi oferirea posibilității de acces la listele de achiziții de documente noi în colecțiile bibliotecilor. Este binevenită postarea pe site-ul bibliotecilor a sugestiilor utilizatorilor despre calitatea resurselor informaționale, modalități de îmbunătățire a serviciilor informaționale oferite de biblioteci.

	Cărți (u.m.)	Cărți per capita
2017	1.230796	0,34
2018	744593	0,24
2019	611338	0,23

Tabel 5. Achiziții cărți per capita pe un an în colecțiile SNB

IFLA/UNESCO recomandă pentru bibliotecile publice: achiziția de carte pe un an trebuie să constituie 0,25 per capita (250 de cărți per 1000 de persoane).

	Cărți (u.m.)	Cărți per capita
2017	163474	0,046
2018	179834	0,059
2019	165839	0,061

Tabel 6. Achiziții cărți per capita pe an în colecțiile bibliotecilor naționale și BPT

Observăm o creștere a cărților pe cap de locuitor în anul 2019, comparativ cu anii de referință. Totuși, în mod constant, numărul de cărți pe cap de locuitor în colecțiile bibliotecilor naționale și BPT nu corespunde recomandărilor IFLA. Utilizând această motivare bibliotecile pot și trebuie să negocieze cu autoritățile decidente necesitatea alocării unor surse financiare corespunzătoare satisfacerii cerințelor față de colecțiile bibliotecilor. Prin activități de advocacy se pot atrage surse financiare, donații, alte modalități de achiziționare a cărților în colecțiile bibliotecilor.

Rata medie de înnoire a colecțiilor

Fluctuația nivelului de achiziții anuale a documentelor pe suporturi fizice se reflectă în indicatorul ratei de înnoire a colecțiilor (1).

- în 2017 – 63 de ani,
- în 2018 – 95 de ani,

- în 2019 – 81 de ani

După creșterea considerabilă a numărului de ani necesari înnoirii colecțiilor SNB în anul 2018 față de 2017, pentru anul 2019 bibliotecile au reușit să reducă acest interval de timp. Această tendință ar trebui fixată în planurile anuale de achiziții în colecțiile bibliotecilor pentru următorii ani.

Documente eliminate din colecții

În funcție de cerințele de lectură ale utilizatorilor bibliotecilor sunt ajustate și restructurate colecțiile, prin eliminarea documentelor nesolicitate și achiziția documentelor din domenii de actualitate. Acest motiv influențează creșterea numărului de publicații eliminate din colecțiile bibliotecilor față de numărul achizițiilor în colecții.

	Achiziții anuale în colecții	Numărul de documente eliminate anual din colecții
2017	1.397627	2.184162
2018	914260	1.647289
2019	721464	1.178050

Tabel 7. Nivelul achizițiilor și eliminărilor anuale din colecțiile SNB

Această tendință se menține pe parcursul ultimilor trei ani. Probabil, se va menține încă mult timp, deoarece rata medie de înnoire colecțiilor bibliotecilor reprezintă un număr foarte mare – 60-90 de ani, comparativ cu recomandările IFLA/UNESCO - 7-10 ani (2).

Tipuri de documente		2017	2018	2019
Cărți	u. m.	2.082905	1.557974	1.020003
Publicații seriale	u. m.	92084	83994	133102
Documente de muzică tipărită	u. m.	2249	956	1931
Manuscrise	u. m.	40	151	252
Documente audiovizuale	u. m.	3411	2235	777
Documente electronice (CD, DVD)	u. m.	158	983	1011
Documente grafice	u. m.	2018	1025	2725
Brevete	u. m.	0	0	0

Alte documente	u. m.	1340	700	18413
Total	u. m.	2.184162	1.647289	1.178050
Din care în limba de stat		1.218061	893919	604204

Tabel 8. Structurarea după tipul documentelor eliminate din colecții

Analiza numărului de documente eliminate din colecții după tipul lor, denotă o scădere permanentă, în ultimii trei ani, a numărului de cărți care au necesitat să fie excluse din circuitul informațional. În aceeași concordanță este și scăderea documentelor în limba de stat, fapt datorat numărului tot mai mic, în colecțiile bibliotecilor, a documentelor în limba de stat cu grafie chirilică, care nu mai sunt solicitate de utilizatori.

Publicații seriale

	2017	2018	2019
Total titluri	24386	13711	19790
Din care în limba de stat	19058	9509	16159
Titluri de reviste	13220	8105	10970
Titluri de ziare	11134	5532	9468
Număr de abonamente	22781	11770	19448

Tabel 9. Publicații seriale curente achiziționate în colecțiile SNB

Fiind cele mai accesibile documente de comunicare informațională numărul publicațiilor seriale curente achiziționate de SNB în anul 2019 este mai mic decât numărul achizițiilor de seriale în anul 2017, totuși a crescut comparativ cu anul 2018. Aceste date statistice confirmă necesitatea continuității constituirii colecțiilor de publicații seriale, reieșind din valoarea științifico-informațională a acestor tipuri de documente și gradul mare de adresabilitate/satisfacere a cerințelor utilizatorilor.

Resurse electronice

Disponibilitatea tot mai mare a tehnologiilor de informare și comunicare permite orientarea bibliotecilor și a utilizatorilor către alte modalități de informare și transformare a informației în cunoaștere (4).

	2017	2018	2019
Baze de date achiziționate de biblioteci	379	444	685
Baze de date create de biblioteci	40	36	28
Documente digitale (titluri) și publicații electronice seriale (numere/fascicule) create în formă digitală sau digitizate de biblioteci	14695	8022	20720

Tabel 10. Resurse electronice în rețea

Creșterea numărului de resurse electronice în colecțiile bibliotecilor demonstrează din plin eficiența efectelor benefice ale lor:

- oferirea informației de care utilizatorul are nevoie în procesul de instruire formală, cercetare sau informare, indiferent de timp și spațiu
- dezvoltarea și diversificarea serviciilor bibliotecilor pentru satisfacerea cerințelor informaționale
- digitizarea colecțiilor contribuie la accesul de la distanță, consultarea rapidă și simultană a aceluiași document de către mai mulți utilizatori
- creșterea numărului de utilizatori de la distanță ai bibliotecilor.

Rata medie de circulație a colecțiilor SNB

Rata de circulație a colecțiilor reflectă gradul de utilizare a lor, care este și un indicator a calității colecțiilor de a răspunde cerințelor informaționale ale utilizatorilor. Comparativ cu anii precedenți, se resimte o mică creștere a acestui indicator la nivel SNB, ceea ce demonstrează o bună gestionare a organizării colecțiilor bibliotecilor.

Anii	Rata de circulație a colecțiilor	Rata de circulație a colecțiilor în limba de stat
2017	0,3	0,7
2018	0,3	0,5
2019	0,4	0,7

Tabel 11. Rata medie de circulație a colecțiilor

Rata de împrumut a colecțiilor pe suporturi fizice în limba de stat, după o mică scădere în anul 2018, în anul 2019 a revenit la nivelul anului 2017. Acest fapt indică majorarea necesităților informaționale ale utilizatorilor față de consultarea documentelor în limba de stat. Din aceste considerente bibliotecile pot concluziona necesitatea creșterii continue a achizițiilor acestor documente în colecțiile SNB.

Concluzii și recomandări

În politicile de management a instituțiilor din SNB trebuie să fie reflectată necesitatea remodelării resurselor informaționale în raport cu cererea utilizatorilor pentru educație, formare profesională și instruire continuă, cultură și divertisment.

Este necesară monitorizarea permanentă a cerințelor informaționale ale populației din aria de servire a bibliotecilor, observarea schimbărilor relației dintre cerere și ofertă, analiza calității resurselor informaționale în opinia utilizatorilor. Comunicarea eficientă cu utilizatorii prin diverse metode și forme are ca rezultat atât satisfacerea nevoilor informaționale și culturale ale lor, cât și stabilirea obiectivelor de dezvoltare a colecțiilor bibliotecii pe un anumit termen de activitate (3-5 ani). Astfel resursele informaționale oferite de bibliotecile publice vor fi în concordanță cu nevoile informaționale ale utilizatorilor

Bibliotecile trebuie să-și promoveze resursele informaționale și serviciile pe care le furnizează online: colecțiile digitale proprii, bazele de date științifice abonate, serviciile de referințe digitale etc.

Ar fi binevenite organizarea anuală de către instituțiile SNB a unor studii/sondaje pentru a afla opinia utilizatorilor/non-utilizatorilor (sondaje on-line) și a găsi răspuns la astfel de întrebări: cum apreciază informația în format electronic on-line consumatorii de informații; au sau nu au încredere în aceste informații; cum sunt apreciate resursele informaționale oferite de biblioteci comparativ cu resursele informaționale din Internet etc. Astfel bibliotecile ar demonstra necesitatea dezvoltării competențelor de cultura informației/cultura lecturii/cultura cercetării științifice (8).

Comunitățile aflate în aria de servire a bibliotecilor întotdeauna vor avea nevoie de un spațiu pentru lectură. Fără carte și lectură, biblioteca va fi o entitate, dar nu bibliotecă. O concluzie care se impune din cele relatate ar fi că lectura publică trebuie să fie una dintre

preocupările importante ale statului. Rezolvarea vine prin grija față de biblioteci, librării, edituri și alte entități, care au tangențe cu lectura și cartea, indiferent de format (4).

În Anul Lecturii bibliotecile SNB pot realiza cât mai multe studii despre carte, lectură și să nu ezite să demonstreze rolul colecțiilor, prin analize a datelor statistice (studii cantitative) și studierea satisfacției cerințelor informaționale ale utilizatorilor și non-utilizatorilor bibliotecii (studii calitative).

Scopul acestor studii este de a demonstra că bibliotecile moderne trebuie să răspundă cu mijloace specifice nevoilor de informare, de dezvoltare a competențelor și de educație permanentă a utilizatorilor pe parcursul vieții.

În același timp bibliotecile moderne nu au doar misiunea de a satisface nevoile informaționale, dar pot și de a le crea, modelând cererea de resurse informaționale prin actualizarea politicilor de organizare și dezvoltare a colecțiilor și promovarea cât mai activă a acestor resurse. Resursele informaționale ale bibliotecii moderne – de la acumulare la dezvoltare și utilizare eficientă: aceasta ar fi motivația care va continua să ghideze activitatea bibliotecilor în organizarea și gestionarea colecțiilor.

Prin valorificarea, prin studii de analiză și sinteză, a indicatorilor statistici prezentați în rapoartele centralizatoare prezentate de Centrul de statistică a BNRM, bibliotecile de toate tipurile pot să identifice o serie de probleme și să găsească soluții pentru sporirea cantitativă și calitativă a ofertei de informații puse la dispoziția cetățenilor.

Referințe bibliografice:

1. Date statistice comparative privind activitatea Sistemului Național de Biblioteci în anii 2017-2019 [online]. [citată 16.04.2020]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/accesDedicat/Date%20statistice%20comparative%20privind%20activitatea%20Sistemului%20Na%C8%9Bional%20de%20Biblioteci%20%C3%AEn%20anii%202017-2019.pdf>
2. Dezvoltarea colecțiilor. In: Biblioteca publică: Linii directoare IFLA/UNESCO pentru dezvoltare. Chișinău: Epigaf, 2007, pp. 48-57.
3. Moldovan, Liliana. Aspecte marcante ale managementului de bibliotecă identificate la Compartimentul de Completare a colecțiilor bibliotecii publice. [online]. [citată 20.04.2020]. Disponibil: <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A19326/pdf>
4. Osoianu, Vera. Sursele de informare ca temelie de existență a bibliotecii. In: Magazin bibliologic. 2020, nr.1-2, pp. 56-60 [online]. [citată 15.04.2020]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/MB%201-2%202020.pdf>
5. Raport statistic centralizator privind activitatea Sistemului Național de Biblioteci în anul 2017 [online]. [citată 15.04.2020]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/index.php/statistica/statistica-de-biblioteca>

6. Raport statistic centralizator privind activitatea Sistemului Național de Biblioteci în anul 2018 [online]. [citat 15.04.2020]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/index.php/statistica/statistica-de-biblioteca>
7. Raport statistic centralizator privind activitatea Sistemului Național de Biblioteci în anul 2019 [online]. [citat 15.04.2020]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/index.php/statistica/statistica-de-biblioteca>
8. Țurcan, Nelly. Accesul la resursele informaționale științifice în Republica Moldova. [online]. [citat 17.04.2020]. Disponibil: <http://bibliopolis.hasdeu.md/index.php?bpa=189>